

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sorun Yaşadıkları Alanların Ve Yardım Arama Davranışlarının İncelenmesi

DOI: 10.26466/opus.595087

*

Doğa Başer* - Sinan Akçay**

* Dr.Öğr.Üyesi Selçuk Üni. Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Konya/Türkiye

E-Posta: baserdoga@gmail.com

ORCID: [0000-0002-7451-6590](https://orcid.org/0000-0002-7451-6590)

** Dr.Öğr.Üyesi Selçuk Üni. Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Konya/Türkiye

E-Posta: sinannakcay@gmail.com

ORCID: [0000-0001-9485-5891](https://orcid.org/0000-0001-9485-5891)

Öz

Bu araştırma sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorunları ve yardım arama davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nicel araştırma desenine göre tasarlanan araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde eğitimine devam eden 205 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal hizmet öğrencilerinin en çok gelecek kaygısıyla ilgili sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet öğrencileri karşılaştıkları sorunları genellikle kendileri çözmeye çalışmakla beraber, sağlık sorunları söz konusu olduğunda profesyonel yardım kaynaklarına başvurduğu görülmüştür. Profesyonel bir yardım mesleği olarak tanımlanan sosyal hizmet bölümünde eğitim gören öğrencilerin profesyonel yardım almaya karşı önyargıları olmadığı ve profesyonel yardım kaynaklarına kısmen ulaşabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal hizmet öğrencileri, sosyal hizmet eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırdığını ve yardım kaynakları konusunda bilinçlendirdiğini belirtmiştir. Araştırma sonuçlarıyla ilişkili olarak üniversitelerdeki psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin yaygınlaştırılması, öğrencilerin çeşitli sorun alanları ve profesyonel yardım kaynaklarıyla ilgili olarak bilinçlendirilmesi ve farkındalık kazanması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet eğitimi, öğrenci sorunları, yardım arama davranışı

Investigation of Social Work Students' Problem Areas and Help Seeking Behaviors

*

Abstract

The aim of this study is to determine the problems of social work students and their help seeking behaviors. The questionnaire form prepared by the researchers was used as data collection tool in the study which was designed according to the quantitative research design. Within the scope of the research, 205 students who have been studying at Selcuk University Faculty of Health Sciences Department of Social Work were reached. As a result of the study, it was concluded that social work students had the most problems related to the future anxiety. Although social work students generally try to solve the problems they face, it is seen that they apply to professional help resources in case of health problems. It has been concluded that the students studying in social work department, which is defined as a professional help profession, have no prejudices against receiving professional help and have access to professional help resources partially. Social work students stated that social work education has raised awareness about the problems and raise awareness about the sources of help. In relation to the research results it is emphasized that psychological counseling and guidance units in the universities should be expanded and students should be made aware of the various problem areas and sources of professional help.

Keywords: *Social work, social work education, students' problems, help seeking behaviour*

Giriş

Üniversite eğitimi gençlerin yaşamındaki önemli dönüm noktalarından biridir. Öğrenciler üniversite eğitimlerinin başından sonuna kadarki süreçte birçok kazanımlar elde ederler. Arkadaş grupları ve çeşitli topluluklar aracılığıyla sosyalleşme, sanatsal ve sosyal faaliyetlere katılma, özerk yaşayabilme becerisi, kariyer olanaklarına sahip olma gibi birçok kazanımla beraber üniversite eğitimi aynı zamanla birçok sorunla karşılaşma ihtimalinin de olduğu bir dönemdir.

Üniversite öğrencileri, üniversite eğitimleri ile beraber aile ortamından ayrılmaya, dış etkilere açık hale gelmeye ve kendi özgür seçimlerini daha belirgin şekilde yapmaya başlar. Bu süreçte de akademik, psikolojik, sosyal, kültürel, ekonomik, sağlık, iletişim ve boş zamanı değerlendirme ile ilgili birçok sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Kacur ve Atak 2011). Üniversite gençliğinin sorunlarının incelendiği bir araştırmada (Yavuzer, Meşeci, Demir ve Sertelin, 2005) öğrencilerdeki en yaygın beş sorunun önem sırasına göre aileye yük olmaya devam edilmesi, ulaşımın çok zaman alması, yeterli burs imkânı olmaması, aylık gelirin masrafları karşılamaması ve derslerle ilgilenmekten başka faaliyetlere zaman kalmaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka araştırmada (Özkan ve Yılmaz, 2010) ise üniversite öğrencilerinin en fazla ekonomik nedenlere bağlı olarak ev kirası/yurt ücretinin ödenmesinde, sosyal ve kültürel etkinliklere katılmada, okul arkadaşları ile ve karşı cinsle olan arkadaşlıklarda sorun yaşadığı görülmüştür. Söz konusu sorunlar üniversite öğrencilerinin sosyal işlevselliğini ve iyilik halini olumsuz etkileyerek, risk altında olmalarına zemin hazırlamaktadır. Bu durum öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla baş etme noktasında ihtiyaç duydukları formal ve informal destek kaynaklarına olan ihtiyaçları gündeme getirmektedir.

Üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlarla nasıl baş ettiği ve hangi yardım kaynaklarına başvurduğu öğrencilerin iyilik hali açısından önem taşımaktadır. Üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları sorunların çözümünde başvurdukları yardım kaynaklarının incelendiği araştırmalar öğrencilerinin yardım aramada daha çok profesyonel olmayan kaynaklara yöneldiklerini göstermektedir (Topkaya ve Meydan, 2013; Erkan, Özbay, Çankaya ve Terzi, 2012; Koydemir ve Demir, 2005). Diğer bir yandan yardım arama davranışının birçok farklı dinamikten etkilendiğini

söylemek mümkündür. Toplumsal cinsiyet (Chan ve Hayashi, 2010), kültür (Mojaverian, Hashimoto ve Kim, 2013), damgalanma (Barney, Griffiths, Jorm ve Christensen, 2006; Schomerus ve Angermeyer, 2008), sosyo-ekonomik durum (Qasim, Bashir, Anees ve Khalid, 2014) yardım arama davranışında etkili olan dinamiklerden bazılarıdır.

Üniversite öğrencilerinin eğitimlerine devam ettikleri bölüme göre yardım arama davranışına nasıl farklılaştığı da önemli tartışmalardan biridir. Örneğin öğretmen adaylarının ruh sağlığı ve yardım arama davranışlarının incelendiği bir araştırmada (Uzman ve Telef, 2015) öğretmen adaylarının yaşadıkları ruh sağlığı sorunları için daha çok anne, baba ve kardeş gibi informel kaynaklara başvurduğu, %39.2'sinin ise yardım aramadığı bulunmuştur. Öğretmen adayları yardım aramamanın gerekçesi olarak anlaşılamama, yardım almaktan çekinme, yargılanma korkusu, yardımcı olunacağına inanmama ve nereye başvurulacağını bilememeyi göstermiştir. Hemşirelik öğrencilerinin stres durumlarına yönelik yardım arama davranışlarının incelendiği bir araştırmada (Galbraith, Brown ve Clifton, 2014) da benzer bir şekilde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun profesyonel kaynaklar yerine aile ve arkadaşlarına başvurduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal hizmet bölümünde okuyan üniversite öğrencileri ise geleceğin sosyal hizmet uzmanları olarak profesyonel yardım mesleğinin mensubu olma niteliği taşımaktadır. Sosyal hizmet uzmanı olmak müracaatçıların sorun çözme ve baş etme kapasitelerini artırma, sosyal işlevselliğini ve iyilik halini arttırma, güçlenmelerine olanak sağlayacak fırsatları sağlama, müracaatçıları ihtiyaç duydukları kaynaklara yönlendirme, hak kaybı yaşayan müracaatçıların hak savunuculuğunu yapma gibi birçok rol ve sorumlulukları yerine getirebilecek yetkinliğe sahip olmayı gerektirir. Sosyal hizmet öğrencilerine sosyal hizmet eğitimi kapsamında söz konusu yetkinlikleri kazanmaya yönelik teorik ve uygulamaları dersler verilir.

Rudowicz ve Au (2001) sosyal hizmetin yardım veren bir meslek olduğunu, sosyal hizmet uzmanlarının kendi yardım arama tutum ve davranışlarının da yardım isteyen müracaatçıların algılarını etkileyeceğini belirtmektedir. Bu çerçevede sosyal hizmet uzmanlarının ve öğrencilerinin yardım arama tutumlarına yönelik bilinçlerinin, sosyal hizmet uygulamalarını iyileştirebileceği vurgulanmaktadır. Benzer şekilde

Cohen (1997) sosyal hizmet mesleğinde yardım isteme istekliliğinin, mesleki gelişim ile olumlu yönde ilişkili olacağını altını çizmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet öğrencilerinin profesyonel yardım almaya ilişkin olumlu tutuma sahip olmaları müracaatçılara faydalı olabilmeleri açısından önemlidir. Dolayısıyla hem sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorunlarla baş edebilmeleri hem de müracaatçılara yönelik etkili sosyal hizmet uygulamalarını gerçekleştirebilmeleri açısından sosyal hizmet öğrencilerinin yardım aramaya ilişkin tutum ve davranışları önem kazanmaktadır. Ancak ilgili literatür incelendiğinde sosyal hizmet öğrencilerinin yardım arama davranışına ilişkin çalışmaların (Rudowicz ve Au, 2001; Ting, 2013) sınırlı düzeyde olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın problemi de sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar ve yardım arama davranışlarına yönelik bilgi eksikliğidir. Söz konusu problem doğrultusunda sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorunların ve yardım arama davranışlarının incelenmesi ve sosyal hizmet eğitiminin yardım arama davranışı üzerindeki etkisine yönelik sosyal hizmet öğrencilerinin düşüncelerinin belirlenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma nicel araştırma deseni temelinde tasarlanmış ve genel tarama modeline uygun şekilde yapılandırılmıştır. Karasar (2005) genel tarama modellerini çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla, evreninin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri olarak tanımlamaktadır.

Çalışma Evreni

Bu çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimi için kolayda örnekleme yöntemi (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012) kullanılmıştır. Sekaran (1992, akt: Altunışık ve ark.,2012)'nin belirli evrenler için kabul edilebilir örnekleme büyüklüklerini gösteren tablosuna göre 400 kişiden oluşan evrende 196 kişilik örneklem büyüklüğünün yeterli

olduğu belirtilmektedir. Bu doğrultuda 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 373 kayıtlı öğrencisi bulunan Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü evrenini temsil etmesi amacıyla 205 öğrenciye ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Bu formda ilk olarak öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba birliktelik durumu, anne-baba öğrenim durumu) ikinci olarak ise farklı sorun alanlarına (akademik, adli, gelecek kaygısı, psikolojik, aile, iletişim) yönelik yaşantıları ve yardım arama davranışları belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak ise katılımcıların profesyonel yardım kaynaklarına ve profesyonel almaya karşı önyargı durumları, sosyal hizmet eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırmasaya ve yardım kaynakları konusunda bilinçlendirmeye yönelik düşünceleri değerlendirilmiştir. Sorun alanları belirlenirken literatürden yararlanılmıştır. Nitekim İleri ve Dil (2018), Gizir (2005), Kacur ve Atak (2011), Erkan ve arkadaşları (2012), Koydemir ve Demir (2005)'in öğrencilerle yaptıkları çalışmalar incelendiğinde ekonomi, akademik yaşantı, gelecek kaygısı, psikolojik sorunlar, aile ve iletişim alanlarının önemli başlıklar olarak vurgulandığı görülmektedir. Sosyal hizmet özelinde ise Rudowicz ve Au'nun (2001) nitel araştırmasında benzer şekilde aile, akademik sorunlar, iletişim, kariyer ve duygusal sorunlar başlıklarına yer verildiği görülmektedir.

Araştırmanın Etiği

Araştırmaya başlamadan önce Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu' nun 27.02.2019 toplantı tarihli ve 2019/112 no'lu kararı ile araştırmanın etik açıdan uygunluğuna dair onay alınmıştır. Öğrenciler araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında sözel olarak bilgilendirilmiş ve sadece araştırmaya katılmaya gönüllü olanların dahil edilmesi sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20 yazılımı kullanılmış, veriler girilmeden önce anketler kontrol edilerek eksik ya da çift şıklı girilmiş veriler temizlenmiştir. Verilerin analizinde frekans tablosu ve çapraz tablo kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	146	71,2
Erkek	59	28,8
Sınıf		
1.sınıf	53	25,9
2.sınıf	50	24,1
3.sınıf	65	31,7
4.sınıf	37	18,0
Anne-Baba Birliktelik Durumu		
Evliler	186	90,7
Evliler ama ayrı yaşıyorlar	5	2,4
Boşandılar	4	2,0
Anne hayatta değil	5	2,4
Baba hayatta değil	4	2,0
Anne ve baba hayatta değil	1	0,5
Annenin Öğrenim Durumu		
Okuma yazma bilmiyor	14	6,8
İlkokul	124	60,5
Ortaokul	28	13,7
Lise	31	15,1
Üniversite	8	3,9
Babanın Öğrenim Durumu		
Okuma yazma bilmiyor	4	2,0
İlkokul	75	36,6
Ortaokul	36	17,6
Lise	56	27,3
Üniversite	32	15,6
Lisansüstü	2	1,0
Toplam	205	100

Sosyal hizmet öğrencilerinin demografik bilgilerine ilişkin dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1. incelendiğinde katılımcıların büyük bir

çoğunluğunun kadın olduğu (%71,2), üçüncü sınıfta olduğu, anne-baba birliktelik durumunun evli olduğu (%90,7), anne ve baba eğitim durumlarının ilkökul olduğu görülmektedir.

Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorun alanları Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların sorun yaşadıkları alanların başında gelecek kaygısı (%84,4) gelmektedir. Gelecek kaygısını sırayla ekonomik sorunlar (%54,6), eğitim sorunları (49,3), psikolojik sorunlar (%35,1), aile ile ilgili sorunlar (%29,8), sağlık sorunları (%26,3), iletişim sorunları (%22,9) ve adli sorunlar (%5,9) takip etmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Sorun Yaşadıkları Alanlar

Öğrencilerin Sorun Yaşama Durumu	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Ekonomik Sorunlar	112	54,6	93	45,4
Eğitim Sorunları	101	49,3	104	50,7
Sağlık Sorunlar	54	26,3	151	73,7
Psikolojik Sorunlar	72	35,1	133	64,9
Gelecek kaygısıyla ilgili Sorunlar	173	84,4	32	15,6
Adli Sorunlar	12	5,9	193	94,1
Aile ile ilgili Sorunlar	61	29,8	144	70,2
İletişim Sorunlar	47	22,9	158	77,1

Sosyal hizmet öğrencilerinin sorun yaşadıkları alanlardaki yardım arama biçimlerine Tablo 3’de yer verilmiştir. Tablo 3’e göre:

- Ekonomik sorunlar yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%54,5) ya da aileden yardım aldığını (%36,6) belirtmiştir. Ekonomik sorun yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin % 6,3’ü profesyonel kaynaklardan yardım talep ettiğini belirtmektedir.
- Eğitim sorunları yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%64,4) ya da arkadaşlarından yardım aldığını (%25,7) ifade etmiştir. Ekonomik sorunlarla benzer bir şekilde eğitim sorunlarında da profesyonel kaynaklardan yardım talep etme oranı son derece düşük olup % 3’tür.
- Sağlık sorunu yaşayan sosyal hizmet öğrencileri profesyonel kaynaklardan (% 63) ya da ailesinden (%22,2) yardım aldığını belirtmiştir.

- Psikolojik sorun yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%61,1) belirtmiştir. Psikolojik sorun yaşayan öğrencilerin %16,7'si ise profesyonel kaynaklara başvurduğunu ifade etmiştir.
- Gelecek kaygısı yaşayan sosyal hizmet öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%65,3) ya da ailesinden yardım aldığını (%17,3) belirtmiştir.
- Adli sorunlar yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%50) ifade etmiştir.
- Aile ile ilgili sorunlar yaşayan sosyal hizmet öğrencilerin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%47,5) ya da aileden yardım aldığını (%44,3) belirtmiştir.
- İletişim sorunları yaşayan sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu sorunlarını kendileri çözmeye çalıştığını (%80,9) ya da arkadaşlardan yardım aldığını (%14,9) ifade etmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Sorun Yaşadıkları Alanlardaki Yardım Arama Biçimleri

Sorun Alan-ları/Baş Etme Biçimleri	Kendim çözmeye çalışırım		Ailem-den yardım alırım		Arka-daşlarımdan yardım alırım		Profesyonel kaynaklar-dan yardım alırım		Hiçbir şey yap-mam		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ekonomik	61	54,5	4	36,6	2	1,8	7	6,3	1	0,9	11	100
Eğitim	65	64,4	3	3,0	26	25,7	3	3,0	4	4,0	10	100
Sağlık	5	9,3	1	22,2	3	5,6	34	63,0	-	-	54	100
Psikolojik	44	61,1	6	8,3	6	8,3	12	16,7	4	5,6	72	100
Gelecek kaygısı	11	65,3	3	17,3	5	2,9	13	7,5	1	6,9	17	100
Adli	6	50,0	3	25,0	-	-	3	25,0	-	-	12	100
Aile	29	47,5	2	44,3	3	4,9	2	3,3	-	-	61	100
İletişim	38	80,9	1	2,1	7	14,9	1	2,1	-	-	47	100

Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları herhangi bir sorunla ilgili ihtiyaç duydukları profesyonel kaynaklara ulaşabilme durumuna Tablo 4'te yer verilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun yaşadıkları herhangi bir sorunla ilgili ihtiyaç duyduğu profesyonel kaynaklara kısmen ulaşabildikleri görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Yaşadıkları Herhangi Bir Sorunla İlgili İhtiyaç Duyduğu Profesyonel Kaynaklara Ulaşabilme Durumu

Profesyonel Kaynaklara Ulaşabilme Durumu	N	%
Evet	36	17,6
Kısmen	155	75,6
Hayır	14	6,8
Toplam	205	100,0

Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları herhangi bir sorunla ilgili profesyonel yardım almaya karşı önyargı durumlarına Tablo 5'te yer verilmiştir. Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun profesyonel yardım almaya karşı önyargıları olmadığı görülmektedir. Profesyonel yardım almaya karşı önyargısı olanlar sahip oldukları önyargının nedeni olarak sırasıyla aşağıdaki gerekçeleri göstermiştir:

- Neyle karşılaşacağımı bilmediğim için endişe duyarım (% 38,5)
- Olumlu bir sonuç alamayacağım düşüncesine sahibim (%30,8)
- Damgalanmaktan endişe duyarım (%19,2)
- Gizlilik konusunda endişe duyarım (%11,5)

Tablo 5. Katılımcıların Yaşadıkları Herhangi Bir Sorunla İlgili Profesyonel Yardım Almaya Karşı Önyargı Durumları

Profesyonel Yardım Almaya Karşı Önyargı	N	%
Evet	27	13,2
Hayır	178	86,8
Toplam	205	100,0

Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitiminin yaşadıkları sorunlara karşı farkındalık kazandırmaya yönelik düşüncelerine Tablo 6'da yer verilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun sosyal hizmet eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırdığı görüşünde olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet

eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırmadığını düşünen öğrenciler, bu düşüncelerinin nedeni olarak sırasıyla aşağıdaki gerekçeleri göstermiştir:

- Eğitimin uygulamaya yönelik olduğunu düşünmüyorum (%80)
- Eğitimin sorunun tespitinden çok çözümüne yönelik olduğunu düşünüyorum (%15)
- Sorun alanlarını tanımaya yönelik yeterli ders yok (%5)

Tablo 6. Katılımcıların Sosyal Hizmet Eğitiminin Yaşanan Sorunlara Karşı Farkındalık Kazandırmaya Yönelik Düşünceleri

Yaşanan Sorunlara Karşı Farkındalık Kazandırma	N	%
Evet	185	90,2
Hayır	20	9,8
Toplam	205	100,0

Sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitiminin yardım kaynakları konusunda bilinçlendirmeye yönelik düşüncelerine Tablo 7’de yer verilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğunun sosyal hizmet eğitiminin yardım kaynakları konusunda bilinçlendirme açısından olumlu düşünceye sahip olduğu görülmektedir. Sosyal hizmet eğitiminin yardım kaynakları konusunda bilinçlendirmediğini düşünen öğrencilerin bu düşüncelerinin gerekçeleri olarak sırasıyla aşağıdaki gerekçeleri göstermiştir:

- Eğitim teorik düzeyde kalmaktadır (%57,7)
- Eğitim yardım kaynaklarını tanımaya yönelik değil (%34,6)
- Öğretim elemanları bu alanı göz ardı etmektedir (%7,7)

Tablo 7. Katılımcıların Sosyal Hizmet Eğitiminin Yardım Kaynakları Konusunda Bilinçlendirmeye Yönelik Düşünceleri

Yardım Kaynakları Konusunda Bilinçlendirme	N	%
Evet	179	87,3
Hayır	26	12,7
Toplam	205	100,0

Tartışma

Bu çalışma, sosyal hizmet öğrencilerinin yardım arama davranışının kapsamını ve doğasını araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç

çerçevesinde öğrencilerin farklı (ekonomik, akademik, adli, gelecek kaygısı, psikolojik, aile, iletişim) sorun alanlarında sorun yaşayıp yaşamadıkları ve bu sorunları nasıl çözmeye çalıştıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

Sosyal hizmet öğrencilerinin sorun yaşadıkları alanların başında gelecek kaygısı (%84,4) gelmektedir. Gelecek kaygısını sırayla ekonomik sorunlar (%54,6), eğitim sorunları (%49,3), psikolojik sorunlar (%35,1) ve aile ile ilgili sorunlar (%29,8) takip etmektedir. Rudowicz ve Au'nun (2001) çalışmasında sosyal hizmet öğrencileri en sık (% 19,4) aile problemlerini vurgulamışlardır. Bunu takiben düşük akademik başarı (% 15,3), arkadaş ilişkileri (% 13,2), duygusal zorluklarla ilişkili sorunlar (12,1%) ve kariyer kararları (%7,4) vurgulanmıştır. Erkan ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında üniversite öğrencilerinin en çok duygusal problemler, ikinci olarak akademik problemler, üçüncü olarak ekonomik problemler yaşadıkları görülmektedir. Daha az yaşadıkları problemler incelendiğinde, aile, kişilik ve sigara/madde kullanma problemlerini ön plana çıkmaktadır. Topkaya ve Meydan (2013)'ün çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin yaşadığı problemler sık sık ya da her zaman düzeyinde en çok duygusal sorunlardır (% 26.3). Bu sorunu sırasıyla romantik sorunlar (% 19), ekonomik sorunlar (% 17), akademik sorunlar (% 14,6), kişilik sorunları (% 11,6), uyum sorunları (% 11,3), aileyle ilgili sorunlar (% 10,9) ve arkadaşlarla ilgili sorunlar (% 9,9) izlemiştir. Gizir'in (2005) çalışmasında ODTÜ son sınıf öğrencilerinin akademik, sosyal ve mesleki alanlarda önemli problemlerinin olduğunu belirtilmiştir.

En çok ifade edilen sorun alanı olan gelecek kaygısına odaklanıldığında Tümkaya ve arkadaşları (2007) üniversiteye hazırlık döneminde başlayan, üniversiteyi okurken ve tamamladıktan sonra da devam eden merkezi sınavlar temelli aile baskısı ve gelecek beklentisi öğrenciler ve mezunlar açısından stres yaratan ve umutsuzluk kaynağı bir durum oluşturduğunu vurgulamaktadır. Sosyal hizmet özelinde istihdam ve eğitim ilişkisine bakıldığında sosyal hizmet alanındaki istihdam imkânlarının daralma sürecine girdiği ve alanın sosyal hizmet uzmanı ihtiyacının çok üzerinde mezun verilmeye başlandığı vurgulanmaktadır (Alptekin, Topuz ve Zengin 2014). 2011 yılında sosyal hizmet eğitimi alanında açık öğretimin de açılması ile birlikte, gelecekte plansız

büyümenin sonucu istihdam sıkıntısının yaşanacağı belirtilmektedir (Sevim ve Altun 2017).

Sosyal hizmet öğrencilerinin yaşadıkları sorunlara yönelik yardım arama davranışlarına bakıldığında öğrencilerin sadece sağlık sorunlarında profesyonel kaynaklara yöneldiği diğer sorunlarda ise öncelikli olarak sorunu kendileri çözmeye çalıştıkları ya da aile, arkadaş gibi profesyonel olmayan kaynaklara yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır. Profesyonel yardım sunacak olan sosyal hizmet uzmanı adayları sorunlarını daha çok kendileri çözmeye çalışmakta ya da profesyonel olmayan kaynaklara yönelmektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkması sosyal hizmet öğrencilerinin profesyonel yardım kaynaklarına karşı önyargılı olabileceği şeklinde yorumlanabileceği gibi öğrencilerin profesyonel yardım kaynaklarına ulaşamamasının etkili olabileceği şeklinde de yorumlanabilir. Nitekim araştırmanın profesyonel kaynaklara karşı önyargılı olma ve söz konusu kaynaklara ulaşabilme durumu ile ilgili sonuçlarına bakıldığında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu profesyonel yardım kaynaklarına karşı önyargısı olmadığını ve kaynaklara kısmen ulaşabildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin yaşadıkları sorunları kendilerinin çözmeye çalışmasında ya da profesyonel olmayan kaynaklara yönelmesinde profesyonel yardım kaynaklarına tamamen erişememelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Rudowicz ve Au'nun (2001) çalışmasında öğrencilerin sorunlarını çözmeye yönelik olarak ilk kaynak kendileri iken arkadaşlar en çok başvurulan ikinci yardım kaynağı olup bunu akrabalar ve akademisyenler izlemektedir. Erkan ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında öğrenciler akademik problem yaşadıklarında öğrencilerin %43.8'inin arkadaşlarından, %43.2'sinin öğretim elemanlarından yardım aldığı; ailevi problem yaşadıklarında öğrencilerin %42.8'inin ailelerinden, %42.3'ünün arkadaşlarından yardım aldığı; arkadaşlık problemi yaşadıklarında öğrencilerin %50.6'sının arkadaşlarından, %32.5'inin ailelerinden yardım aldığı; ekonomik problemler yaşadıklarında öğrencilerin %71.4'ünün ailelerinden, %26.5'inin arkadaşlarından yardım aldığı; duygusal problem yaşadıklarında öğrencilerin %49.2'sinin arkadaşlarından, %34.5'inin ailelerinden yardım aldığı; kişilik problemleri yaşadıklarında öğrencilerin %40.8'inin ailelerinden, %35.5'inin arkadaşlarından, %26.8'inin ise "diğer" kaynaklardan yardım aldığı görülmektedir.

Topkaya ve Meydan (2013)'ün çalışmasında üniversite öğrencilerinin yardım almak için akademik sorunlar (%28,7), aileyle ilgili sorunlar (% 36,5), arkadaşlarla ilgili sorunlar (% 41,9), romantik sorunlar (% 42,8) alanlarında daha çok arkadaşlarına yöneldiği sonucuna ulaşılmıştır. Ekonomik sorunlar (% 6,6), uyum sorunları (% 36,2), duygusal sorunlar (% 34,7), ve kişilik sorunları (% 44,3) alanlarında ise daha çok ailelerine başvurmuşlardır. Söz konusu araştırmada öğretim elemanları, hiçbir problem alanında birinci sırada başvurulmuş yardım kaynağı olarak gösterilmemiştir.

Kacur ve Atak (2011) çalışmasında öğrenciler, bir sorunla karşılaştıklarında öncelikle kendi kendilerine araştırma yaparak sorunlarını çözme ya da hafifletme yoluna gitmektedirler. Daha sonra sırasıyla arkadaşlarından yardım isteme, ailelerinden yardım isteme, herhangi bir yere başvurmadan işi oluruna bırakma, söz konusu konuyla ilgili bir uzmandan yardım isteme eğilimi içindedirler.

İleri ve Dil (2018) araştırmasında öğrencilerin büyük çoğunluğu akademik deneyimlerini ve başarı düzeyi ile beraber öğretim üyelerinin derslerde kullandığı yöntem ve teknikleri de yeterli görmemektedir. Toplumsal ilişkiye dayalı problemleri ise en fazla dördüncü sınıfların yaşadığı görülmüştür. Diğer bir yandan söz konusu araştırmada öğrencilerin genelinin üniversite yaşamında arkadaş edinmede zorlanmadıkları ama ilişkileri devam ettirme adına zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Koydemir ve Demir (2005)'in öğrencilerle yaptıkları çalışmada akademik danışman ve arkadaşın akademik sorunlar ve meslek/gelecekle ilgili sorunlar için sıklıkla düşünülen kaynak olduğu görülmüştür. Aile ile ilgili sorunlarda arkadaştan yardım arama ve sorunu kendi kendine çözme en çok tercih edilen yardım seçenekleridir. Ekonomik problemler için en çok tercih edilen kaynaklar sırasıyla kendileri, babaları ve kardeşleridir. Sağlık sorunlarında doktor en çok aranacak kaynak olurken cinsel problemlerde psikolojik danışmandan yardım arama oranının düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu profesyonel yardım kaynaklarına kısmen ulaşabildiğini, profesyonel yardıma almaya karşı önyargısı olmadığını, sosyal hizmet eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırdığını ve yardım kaynakları konusunda bilinçlendirdiğini belirtmiştir. Bu sonuçlar sosyal hizmet eğitiminin

öğrencilerin yaşamına bir yansıması olarak okumak yanlış olmayacaktır. Bir yardım mesleği olarak tanımlanan sosyal hizmetin en temel amaçlarından biri bireylerin sorun çözme ve başa çıkma becerilerini geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda sosyal hizmet öğrencileri lisans eğitimleri boyunca sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeline yönelik birçok teorik ve uygulamalı ders almaktadır. Örneğin sosyal hizmet öğrencileri beceri temeli kapsamında iletişim, öz-farkındalık, analitik düşünme, duyguların yönetilmesi, çatışma yönetimi gibi birçok becerileri öğrenmektedir (Thompson, 2013). Sosyal hizmet öğrencileri toplumda dezavantajlı konumda olan bireylerin iyilik halini arttırma ve kendi yaşamlarının kontrolünü sağlayarak güçlenmelerine katkıda bulunmaya yönelik bir eğitim sürecinden geçerek yetkin olmaya çalışmaktadır. Hiç şüphesiz sosyal hizmet eğitimi sadece bilgi aktarımının olduğunu mekanik bir süreç değildir. Öğrenciler mesleki yaşamlarında karşılaşılabilecekleri müracaatçı grupları için yetkin olmaya çalışırken bir taraftan da öğrendikleri bilgi ve becerilerle özdüşünümsel bir süreçten geçerek kendi bireysel gelişimlerine de katkıda bulunurlar. Diğer bir taraftan sosyal hizmet eğitiminin yaşanılan sorunlara karşı farkındalık kazandırmadığını ve yardım kaynakları konusunda bilinçlendirmediğini düşünen öğrenciler bu düşüncelerinin gerekçesi olarak sosyal hizmet eğitiminin teorik düzeyde kaldığını ve uygulamaya dönük olmadığını göstermiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında sosyal hizmet eğitiminde genellikle teorik derslerin ilk üç yılda, uygulama derslerinin ise sadece son bir yılda olmasıyla ve bu araştırmaya katılan birinci, ikinci, üçüncü sınıf öğrencilerinin çoğunluğu oluşturmasıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal hizmet öğrencilerinin sorun yaşadıkları alanları ve yardım arama davranışlarını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırma kapsamında 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde eğitime devam eden 205 öğrenciye literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin en çok gelecek kaygısıyla ilgili sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin yaşadıkları sorunlara yönelik yardım arama davranışlarına bakıldığında ise öğrencilerin

sağlık sorunları söz konusu olduğunda profesyonel yardım talep ettiği, diğer sorunları ise kendileri çözmeye çalıştığı ya da profesyonel olmayan kaynaklara yöneldiği sonucuna ulaşmıştır. Sosyal hizmet öğrencileri profesyonel yardım kaynaklarına kısmen ulaşabildiğini, profesyonel yardım almaya karşı önyargısı olmadığını, sosyal hizmet eğitiminin yaşanan sorunlara karşı farkındalık kazandırdığını ve yardım kaynakları konusunda bilinçlendirdiğini belirtmiştir.

Sosyal hizmet öğrencileri de dahil olmak üzere üniversite öğrencileri üniversite eğitimleri süresince birçok sorunla karşılaşmaktadır. Ancak üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım talep edebilecekleri kaynaklar sınırlıdır. Bu bağlamda üniversitelerdeki psikolojik danışma ve rehberlik birimlerinin yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır.

Sosyal hizmet öğrencilerinin sağlık sorunları dışındaki sorunlarını kendileri çözmeye çalışması bu araştırmanın dikkaç çekici sonuçlarındandır. Sosyal hizmet öğrencilerinin sorunlarının çözümünde böyle bir eğilim sergilemiş olmasında etkili olan dinamiklerin keşfedilmesine ihtiyaç vardır. Bu da konuyla ilgili yapılacak nitel araştırmalara olan ihtiyacı gündeme getirmektedir.

Son olarak sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal hizmet eğitimleri süresince kendi sorunlarının farkına varmasını sağlayacak psikodrama, yaratıcı drama, oyunla iletişim gibi farkındalık kazandıran derslerin zorunlu olarak verilmesi ve sosyal hizmet öğrencilerinin olası sorunlara yönelik toplumda mevcut olan profesyonel kaynaklar konusunda bilgilendirilmesi önemlidir.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation of Social Work Students' Problem Areas and Help Seeking Behaviors

*

Doğa Başıer - Sinan Akçay
Selçuk University

University education is one of the important turning points in young people's lives. Students obtain many gains from the beginning to the end of university education. With many gains such as socializing through groups of friends and various communities, participating in artistic and social activities, the ability to live autonomously, and having career opportunities; university education is also a period when it is possible to face many problems. This study was carried out to investigate the scope and nature of help seeking behavior of social work students. Within the scope of this aim, it has been tried to determine whether the students have problems in different problem areas (economic, academic, forensic, future anxiety, psychological, family, communication) and how they try to solve these problems.

The study was designed on the basis of quantitative research design and structured in accordance with the general screening model. The population of this study consists of the students studying at Selçuk University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work in the academic year 2018-2019. Convenience sampling method was used for sample selection. In this respect, 205 students were reached to represent the population of the Department of Social Work, Faculty of Health Sciences, Selçuk University, which has 373 registered students as of the 2018-2019 academic year. The questionnaire developed by the researchers was used in the study. In this form, firstly, the socio-demographic characteristics of the students (gender, class level, parent-parent status, parent-educational status), and secondly, their experiences for different problem areas (academic, forensic, future anxiety, psychological, family, communication) and help seeking behavior was tried to determine. Finally, the prejudices of the participants towards professional aid sources and professional help,

and the thoughts of social work education on raising awareness about the problems and raising awareness on the sources of aid were evaluated.

The primary concern of social work students was found to be the future anxiety (84.4%). Future concerns were followed by economic problems (54.6%), education problems (49.3%), psychological problems (35.1%) and family-related problems (29.8%). After examining help-seeking behaviors of the social work students, it is concluded that the students are directed to professional resources only in health problems and that they primarily try to solve the problem themselves or they are directed to non-professional resources such as family and friends. The majority of social work students stated that they have access to professional help resources partially, they have no prejudice against receiving professional help, social work education has raised awareness of the problems and raise awareness about the sources of help. It will not be wrong to consider these results as a reflection of social work education on students' lives. One of the main goals of social work, which is defined as a profession of assistance, is to improve individuals' problem solving and coping skills.

University students, including social work students, face many problems during their university education. However, there are limited resources for university students to seek professional assistance. In this context, psychological counseling and guidance units in universities should be expanded. One of the remarkable results of this study is that social work students try to solve their own problems other than health problems. There is a need to explore the dynamics that will influence such a trend in the solution of social work students' problems. This raises the need for qualitative research on the subject. Finally, compulsory courses such as psychodrama, creative drama and communication through play should be given to social work students to make them aware of their problems during their social work education and social work students should be informed about the professional resources available in the community to address potential problems.

Kaynakça / References

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. İstanbul: Sakarya Yayıncılık.

- Barney, L. J., Griffiths, K. M., Jorm, A. F. ve Christensen, H. (2006). Stigma about depression and its impact on help-seeking intentions. *Australian and New Zealand Journal of Journal*, 40(1), 51-54.
- Chan, R. K. ve Hayashi, K. (2010). Gender Roles and Help-Seeking Behaviour: Promoting Professional Help among Japanese Men. *Journal Of Social Work*, 10(3), 243-262.
- Cohen B.Z. (1997). The Willingness to seek help: Its role in social workers' professional commitment. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 26 (2), 21-35.
- Erkan, S., Özbay, Y., Çankaya, Z. C. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları problemler ve psikolojik yardım arama gönüllükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(167), 94-107.
- Galbraith, N. D., Brown, K. E. ve Clifton, E. (2014). A survey of student nurses' attitudes toward help seeking for stress. *Nursing Forum*, 49(3), 171-181.
- Gizir, C.A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 196-213.
- İleri, E. ve Dil, K. (2018). Üniversite Öğrencilerinin akademik, mesleki ve toplumsal alandaki problemlerine sosyolojik bir yaklaşım: Çankırı Karatekin Üniversitesi örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (10), 1-15.
- Kacur, M. ve Atak, M. (2011). Üniversite öğrencilerinin sorun alanları ve sorunlarla başetme yolları: Erciyes Üniversitesi örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(2), 273-297.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Koydemir, S. ve Demir, A. (2005). ODTÜ öğrencilerinde yardım arama davranışı. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(22), 211-218.
- Mojaverian, T., Hashimoto, T. ve Kim, H. S. (2013). Cultural differences in professional help seeking: A comparison of Japan and the U.S. *Frontiers in Psychology*, 3(11), 1-8.
- Özkan, S. ve Yılmaz, E. (2010). Üniversite öğrencilerinin üniversite yaşamına uyum durumları: Bandırma Örneği. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 5(13), 153-171.

- Qasim, M., Bashir, A., Anees, M. M. ve Khalid, M. (2014). Socio economic effect on health seeking behavior of women: Review paper. *Advances in Agriculture, Sciences and Engineering Research*, 4(6), 1646 - 1650.
- Rudowicz E. ve Au, E. (2001) Help-seeking experiences of Hong Kong social work students Implications for professional training. *International Social Work*, 44(1), 440-91.
- Schomerus, G. ve Angermeyer, M. C. (2008). Stigma and its impact on help-seeking for mental disorders: what do we know? *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 17(1), 31-37.
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ting,L. (2013). Depressive symptoms in a sample of social work students and reasons preventing students from using mental health services: An exploratory study. *Journal of Social Work Education*, 47(2), 253-268
- Topkaya, N. ve Meydan, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin problem yaşadıkları alanlar, yardım kaynakları ve psikolojik yardım alma niyetleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 25-37.
- Uzman, E. ve Telef, B. B. (2015). Öğretmen Adaylarının ruh sağlığı ve yardım arama davranışları. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 28(3), 242-254.
- Yavuzer, H., Meşeci, F., Demir, İ. ve Sertelin, Ç. (2005). Günümüz üniversite gençliğinin sorunları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 1, 79-91.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Başer, D. ve Akçay, S. (2019). Sosyal hizmet öğrencilerinin sorun yaşadıkları alanların ve yardım arama davranışlarının incelenmesi. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 421-440. DOI: 10.26466/opus.595087